

верзитетска, за аматере), *Музика и групе уметности* (игра, драмске уметности, поезија и остала књижевност, ликовне уметности, укључујући иконографију), *Музика и сродне дисциплине* (филозофија, естетика, психологија, физиологија с терапијом, археологија, физика, социологија, лингвистика и семиотика, итд.), *Музика у богослужењу и обреду* (јеврејска, византијска и друге источнохришћанске, римокатоличка, протестантска, будистичка и друге).

Сваки рад са спискова датих у првом, хронолошком поглављу, обрађен је према имену аутора, после кога се наводе библиографски подаци са упућивањем на одговарајућу референцу у првом поглављу, и најзад кратак резиме рада (некад само у једној реченици). Књигу закључују три индекса без којих би овакво издање било незамисливо: индекс места одржавања конференција, организатора и здружени ауторски и предметни.

Говор о музици се може читати на различите начине. Биће првенствено од користи истраживачима којима су потребни конкретни библиографски подаци, али и онима које интересује еволуција идеја у музици, динамика и смисао њихових промена и зрачења. Драгоцено је што су сви подаци који су изложени у овом изванредном издању доступни и на Интернету.

Мелиша Милин

Драгана Јеремић-Молнар, Александар Молнар

**МИТ, ИДЕОЛОГИЈА И МИСТЕРИЈА У ТЕТРАЛОГИЈИ РИХАРДА
ВАГНЕРА – ПРСТЕН НИБЕЛУНГА И ПАРСИФАЛ,**

Београд, Завод за уџбенике и наставна средства, 2004.

На 476 страница које укључују кратки предговор аутора, сам текст, подељен на три дела, са уводом, додатке 1 и 2, попис литературе и илустрација (28), 8 нотних примера као и три врсте регистра (именски, митолошки и предметни), добили смо ново и драгоцено дело, прву књигу овакве врсте, што је наглашено и у ауторском предговору, прву књигу о Рихарду Вагнеру на нашим просторима.

Дело брачног и научног пара Јеремић-Молнар није само прва књига о Вагнеру у Србији, већ једна замашна, и по квантитету и по квалитету свеобухватна социолошко-психолошко-филозофско-религијско-литерарно-музичка студија која се заснива на новим поставкама као и на врло импозантној по броју наслова литератури (око 600 библиографских јединица).

Мултидисциплинарност приступа условљена је већ и самом личношћу и делом Рихарда Вагнера, чије кључне опере *Прстен Нибелунга* и *Парсифал*, главне експоненте композиторовог погледа на свет, аутори приказују у другом светлу, сматрајући да Вагнерова идеја преображава човечанства изложена у овим сценским делима, није досада на задовољавајући начин проблематизована.

Без обзира на напомену у Предговору да су „о феномену Вагнер“ избегавали писање „езотеричног штива и стварања још једне у низу књига

богатих општим местима и тривијалним биографским пикантеријама“ (стр. 8), студија Молнарoвих чита се течно, као занимљив и узбудљив роман који нам нуди објективно, оновремено и савремено виђење Вагнерове идеје обнове света кроз уметничко и музичко преобличавање грчке тетралoшке поставке.

У Уводу аутори износе Вагнерова размишљања о одредници његовог циклуса, када се колебао између трилогије (три опере *Прстѐна* са предигром) и тетралогиие, имајући при том идеју о спајању *Прстѐна Нибелунга* (трилогија) са *Парсифалом* (стр.18,19). Рачунајући првобитно да је *Прстѐн* његово последње дело, Вагнер касније посеже за *Парсифалом*, како би изразио до краја (такође у опери *Мајстори њевачи*) све идеолошке промене кроз које је његова политичка и филозофска природа пролазила током спољашњег (и унутрашњег) бурног, несређеног и спектакуларног живота.

Молнарoви у Уводу такође најављују (стр. 21) у првом делу књиге (*Тетралoшка обрада митта*) разматрање односа Вагнерoвих последњих опера и грчке митологије и традиције. У уводној најави (стр.23) за други део књиге (*Идеолошке мeтaмoрфoзе Вагнерoве тетралoгије*) они се унапред ограђују поводом свог приказа садржаја тетралогиие (*Прстѐна* и *Парсифала*), „који не може претендовати на ексклузивну исправност и потпуност“, наглашавајући како је Вагнер настојао да „музичким средствима надокнади губитак јасноће митолошко-идеолошког садржаја тетралогиие.“ Трећи део књиге (*Музика мистерије*) чини аналитичко „расветљавање“ проблема кроз Вагнерову генијалну мајсторију тонске уметности, која чини главну мистерију његове митолошко-хришћанске творевине и битну одгонетку „тајне заводљивости“ његовог епохалног дела.

У првом делу студије изнети су текстуални извори Вагнерoве „квадрилогиие“, са композиторовим увидом у грчко драмско стваралаштво, са посебним наслањањем на дионисијску тетралогииу, као и његовим коришћењем најразличитијих образаца нордијских митологија. Аутори спретно и стручно избегавају замку (којој нису умакли многи пре њих) губитка јасноће садржаја сопствених тврдњи у вези са вишезначним митским фабулама и симболима, као и са либретима Вагнерoвих дискутованих музичких драма у другом делу књиге.

Овде стоје на путу „уметничке заводљивости“ Вагнерoвих касних творевина његови идеолошки приступи преображавању различитих митова у оперске текстове, које су аутори хронолошки и слојевито разврстали у оптимистички витализам, анархистички нихилизам, песимистички квијетизам и милитантни антисемитизам (то су и наслови потпоглавља другог дела), уз које иде и врло изражени немачки национализам.

Један од главних пунктова трећег дела студије, посвећеног музици (са поглављима о хорoвима у грчкој драми и опери 19. века, о апсолутној музици и мистеријама Вагнерoве тетралогиие), представља покушај да се нађе решење мистичног (и мистериозног?) финала *Сумрака богова*. Музиколошки (аналитички) и композиторски (стваралачки) већ је сам Вагнер својим *Парсифалом* дао донекле одговор на питање којим се занимају многобројни тумачи *Прстѐна* до данашњих дана. Аутори „српског Вагнера“ задржавају се на понуђеној у свету поставци „музичке загонетке“ са резервом према композиторовој идеји спасења кроз љубав, због чега је он увео на крај и *Сумрака богова* и целог *Прстѐна* лајтмотив Сиглинде из *Валкире*. Документовано и на неки начин

ненаметљиво ставили су до знања и да замршени садржај *Парсифала* спасава музика која треба да изведе слушаоце (и гледаоце) из дилеме о не увек логичној узрочној вези која треба да постоји између проклетог Нибелуншког злата и узвишеног Грала.

Српска књига о Вагнеру није од интереса само у домаћем кругу стручњака и поштовалаца грандиозног немачког ствараоца. Она би, преведена, заузела свакако почасно место у најновијој светској вагнеријанској музикологији. Тим поводом треба поново нагласити, у завршници приказа бриљантног подухвата Драгане Јермић и Александра Молнара, да је њихово дело резиме и огромне литературе написане о једном великом уметнику и неприхватљивом уређивачу света, који је обележио двовековну егзистенцију европске цивилизације.

Надежда Мосусова